

Μάθημα 53ο

Ἡ αἴσθηση τῆς γεύσεως (Β´)
Αἰσθήσεις - ἡδονή - ὀδύνη (Β´)
Περί τοῦ ἰδίου θελήματος (Α´)

Θυμόσαστε, παιδιά, ὅτι στό προηγούμενο μάθημα εἴχαμε ἀναφερθεῖ στό θέμα τῶν αἰσθήσεων, στήν ἡδονή καί τήν ὀδύνη. Εἴχαμε πεῖ πώς ὅταν οἱ αἰσθήσεις ἀρχίζουν νά ἱκανοποιοῦνται ἐμπαθῶς, τότε βεβαίως ἀρχίζει ἡ ἡδονή, ἡ ὁποία εἶναι δεμένη μέ τήν ὀδύνη, μέ τόν πόνο, καί πώς ἡ ἐσχάτη ὀδύνη εἶναι ὁ θάνατος. Αὐτά λέγαμε τήν περασμένη φορά· ἀλλά δέν εἴχαμε τελειώσει τό θέμα μας.

Ἐπίσης εἴχαμε ἀναφερθεῖ καί σ' ἓνα ὥραϊο παράδειγμα τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου –δέν εἶναι δικό του· ἀπλῶς τό χρησιμοποιοῦ–, πού μία γάτα γλείφει μία λαδωμένη λίμα, ἡ γλώσσα της αἰμορραγεῖ, καί ἀρχίζει νά αἰσθάνεται μιᾶ εὐχαρίστηση ἀπό τήν γεύση τοῦ αἵματός της· ἀλλά ὅσο περισσότερο προσπαθεῖ νά γλείψει τή λίμα, τόσο πιό πολύ ἡ γλώσσα της πληγώνεται, τό αἷμα τρέχει πιό πολύ, καί τελικά πεθαίνει. Βλέπει κανεῖς ἐδῶ τόν κλειστό κύκλο τῆς ἡδονῆς καί τῆς ὀδύνης.

Ἐπάρχουν ὅμως κι ἄλλα πολλά πού ἀποδεικνύουν αὐτὴν τὴ σχέση. Προσέξτε.

Λέει ἡ Ἁγία Γραφή στίς *Παροιμίες*: «μέλι ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνῃς, ἥ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα, ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὐρήσεις»¹. Ἀναφέρεται στοῦ θέμα τῆς ἀνηθικότητος.

Θά παρακαλέσω πάρα πολύ, αὐτό τό σημεῖο νά τό προσέξετε, μικροί-μεγάλοι. Διότι, στοῦ κατάντημα πού φτάσαμε, δυστυχῶς, ἔχοντας δάσκαλο τὴν τηλεόραση... ἀλλά καί τούς διεφθαρμένους ἀνθρώπους, πού ἔχουν ὑπερπλεονάσει στήν κοινωνία, οἱ ἄνθρωποι μαθαίνουν πολλά ἀνήθικα πράγματα καί ἀποπειρῶνται νά τά δοκιμάσουν.

Σημειῶστε ὅτι ὁ σύγχρονος νέος δέν μένει πλέον σέ μία θεωρητική γνώση, ὅπως παλαιότερα πού οἱ νέοι γνώριζαν μερικά, ἀλλά δέν τολμοῦσαν νά δοκιμάσουν. Σήμερα δοκιμάζουν. Καί δοκιμάζουν γιατί δέν ὑπάρχει κανένας φραγμός. Ὅχι μόνο δέν ὑπάρχει φραγμός, ἀλλά ὑπάρχει καί ἐξώθηση, σπρώξιμο, γιά νά δοκιμάσει κανεῖς ἐκεῖνο πού θά τοῦ προκαλέσει πολλή ζημία.

Ἔτσι, ὁ *Παροιμιαστής* ἀναφέρεται ἐδῶ στοῦ θέμα τῶν σαρκικῶν ἁμαρτημάτων, καί λέει ὅτι ἴσως ἐκεῖ νά βρεῖς πολλή εὐχαρίστηση· μέλι, λέει, στάζουν τά χεῖλη τῆς πόρνῃς γυναικάς! Ἀλλά ὅταν δοκιμάσεις αὐτό τό μέλι, πού προσωρινά γλυκαίνει τόν λαιμό –μεταφορική ἢ ἔννοια–, πού γιά μιὰ στιγμή σ' εὐχαριστεῖ τρώγοντας αὐτό τό μέλι τῆς ἁμαρτίας, γρήγορα θά καταλάβεις ὅτι αὐτό εἶναι πικρότερο καί ἀπό τὴ χολή!

1. *Παροιμ.* 5, 3.

Γι' αυτό προσέξτε πάρα πολύ, ιδιαιτέρως πολύ, τὰ σαρκικά ἁμαρτήματα. Πιστέψτε με· ὅταν κάποτε μεγαλώσετε καί φθάσετε πρό τῶν πυλῶν τοῦ γάμου – ἄν ὁ Θεός σᾶς προορίζει φυσικά γιά τόν γάμο– ἔχοντας καί τό σῶμα σας καί τήν ψυχή σας καθαρά ἀπό τήν ἁμαρτία, τήν κάθε σαρκική ἁμαρτία, θά θεωροῦσα μέγα κέρδος τό ὅτι ἀκούσατε τὰ μαθήματα αὐτά στό κατηχητικό μας σχολεῖο. Μέγα κέρδος θά τό θεωροῦσα αὐτό! Κέρδος εἰς Χριστόν! κέρδος πού ἔχει κατάθεση στήν τράπεζα τοῦ Οὐρανοῦ!... Μά καί ἐδῶ στή γῆ ἔχει κατάθεση, γιατί ὁ ἄγνός ἄνθρωπος ἔχει πολλά τὰ κέρδη, ἔχει πολλά τὰ ὀφέλη καί στήν παροῦσα ζωή. Δέν εἶναι μόνο ἡ μέλλουσα ζωή· εἶναι καί ἡ παροῦσα ζωή. Ἕνας νέος ἄγνός ἔχει νά δοκιμάσει πολλούς γλυκούς καρπούς καί σ' αὕτη, τήν παροῦσα ζωή.

Ἄν τό θέλετε, γιά νά μιλήσω γιά τή γήινη πραγματικότητα, σᾶς λέω τοῦτο· καί ἄν ἀκόμα ὑποτεθεῖ ὅτι δέν ὑπῆρχε ὁ Οὐρανός, δέν ὑπῆρχε ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, δέν ὑπῆρχε οὔτε ἡ Κόλαση, καί θά ἔπρεπε νά μιᾶμε πάνω σέ μιᾶ γήινη πραγματικότητα, θά σᾶς ἔλεγα ὅτι πραγματικά θά ἄξιζε ὁ κόπος καί πάλι νά περιφρουρήσετε τήν ἀγνότητά σας, γιατί θά θέλαμε νά κάνετε ἕναν εὐτυχισμένο γάμο.

Μιά ζωή πού σπαταλιέται στήν ποικίλη ἀνηθικότητα καί στήν ποικίλη ἁμαρτία δέν εἶναι δυνατόν νά σταθεῖ κατάλληλη γιά μιᾶ μελλοντική ὁμορφη οἰκογενειακή ζωή. Δέν εἶναι δυνατόν. Πολλές φορές οἱ νέοι καί οἱ νέες φθάνουν ναυάγια πρό τοῦ γάμου, γιά νά συνεχιστοῦν τὰ ναυάγια καί μέσα στόν γάμο! Δέν ἔχουν τίς προϋποθέσεις, καί τίς πνευματικές, καί τίς σω-

ματικές πολλές φορές... γιατί είναι ἄρρωστοι, ποικίλες ἄρρώστιες τούς ἔχουν καταφάει, καί δέν είναι κατάλληλοι νά προσέλθουν στόν γάμο καί νά κάνουν μία εὐτυχισμένη οἰκογενειακή ζωή.

Θά ἔχετε ἴσως διαβάσει ἓνα βιβλίο παλιό, πού εἶναι πάντα ἐπίκαιρο, τοῦ Tihamer Toth, πού μιλάει γιά τήν ἀγνότητα· λέγεται *Ἀγνά Νειάτα*. Σ' ἓνα κεφάλαιο λέει: *Τά κακόμοιρα τά παιδιά σου!* καί βάζει ἓνα θαυμαστικό. Αὐτός εἶναι ὁ τίτλος ἑνός κεφαλαίου. Ἀναφέρει στό κεφάλαιο αὐτό τίς ἐπιπτώσεις πού θά ἔχουν τά παιδιά σου λόγω τῆς δικῆς σου ἄτακτης ζωῆς. Γι' αὐτό λέει *τά κακόμοιρα τά παιδιά σου!*

Ἔχω γνωρίσει πολλούς νέους, πού ὅταν μοῦ ἀνέφεραν τί εἶχαν πάθει, τί εἶχε συμβεῖ σ' αὐτούς, τούς εἶπα: *Παιδάκι μου, δέν σκέφτηκες τήν μελλοντική σου οἰκογένεια καί τά μελλοντικά παιδιά σου, αὐτά πού θά γεννήσεις;... Δέν τό σκέφτηκες αὐτό;...*

Λοιπόν, παιδιά, προσέξτε· ἡδονή καί ὁδύνη εἶναι δεμένα μεταξύ τους. Βέβαια, ἂν βγεῖτε στόν δρόμο καί δεῖτε τούς ἀνθρώπους τῆς ἁμαρτίας, νά κινοῦνται, νά γελοῦν, νά εἶναι σάν τίς πεταλοῦδες οἱ κοπέλες, ντυμένες εὐχάριστα, ὥραϊα, οἱ νέοι τό ἴδιο, πειράγματα, χάχανα... μήν πεῖτε *τί εὐτυχισμένοι εἶναι αὐτοί οἱ νέοι... γιά δές τους... ὅλο χαρά εἶναι...!* Ὁχι, παιδιά, μή ζηλέψετε αὐτόν τόν τρόπο τῆς ζωῆς τους. Μέσα τους ἔχουν νεκροταφεῖο! Μέσα τους εἶναι τάφοι βρωμεροί, πού ζοῦν πολλές φορές μιά βρωμερή ἁμαρτία! Μή ζηλέψετε τίποτε ἀπό αὐτούς! Καί νά θυμᾶστε πάντοτε τό δέσιμο ἡδονῆς καί ὁδύνης. Μάλιστα ἐδῶ ἔχουμε τήν ὁδύνη τοῦ θανάτου· τοῦ πνευματικοῦ βεβαίως πρῶτα θανά-

του, καί μετά τοῦ σωματικοῦ.²

Καί ἐδῶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέει: «Αἱ γὰρ ἡδοναί, δεινοί τινες τοῦ σώματος δῆμιοι· μᾶλλον δὲ δημί-ων δεινότεροι· κατατείνουνσι γὰρ ἀχειροποιήτοις δεσμοῖς»³. Εἶδατε πῶς ἀποκαλεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τὰ πάθη, τίς ἡδονές; Δημίους! Καί μάλιστα δεινότερους, χειρότερους ἀπὸ τούς δημίους, οἱ ὅποιοι πραγματικά φονεύουν, σκοτώνουν, περνᾶνε στοὺς ἀνθρώπους χειροπέδες ἀχειροποίητες, ὅχι φτιαγμένες μέ τὰ χέρια, καί τούς κάνουν δέσμιους τῶν παθῶν τους.

Ἡ ἀνηθικότητα λοιπόν εἶναι τό ὑπ' ἀριθμόν ἓνα ἡδύ τῆς ζωῆς. Ἔχουμε ὅμως καί ἄλλα ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἡδέα τῆς ζωῆς, τὰ γλυκά τῆς ζωῆς, τὴ *dolce vita* πού λένε, τὴ γλυκιὰ ζωή· εἶναι τὰ ποτά, εἶναι τό κάπνισμα, εἶναι τὰ ναρκωτικά, εἶναι τὰ ποικίλα θεάματα καί ἀκροάματα, τὰ ἀνθήτικα, τὰ βρώμικα, τὰ πορνικά, εἶναι τὰ διάφορα πάρτις, εἶναι οἱ χοροί... Ὅλα αὐτά εἶναι τὰ ἡδέα τῆς ζωῆς. Καί ὅμως, ἐκεῖ εἶναι τό δηλητήριο! Γι' αὐτό ἄς προσέξουμε.

Πολλές φορές παροτρύνουμε ἓναν ἄνθρωπο πού ἔχει πέσει σέ τέτοια πάθη νά ἀπαλλαγεῖ ἀπ' αὐτά, ἀλλ' αὐτός ἀδυνατεῖ. Χτυπητό παράδειγμα τὰ ναρκωτικά. Πεῖτε σέ ἓναν νέο νά ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὰ ναρκωτικά· θά σᾶς δηλώσει ἀνημπόρια, ἀδυναμία. Φθάσαμε στό σημεῖο νά ἐξηγοῦμε γιά τὰ ναρκωτικά στά παιδιὰ τοῦ γυμνασίου... θά ἔλεγα ἀκόμα καί στά παιδιὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, γιατί τὰ ναρκωτικά ἔχουν μπεῖ ἀκόμη καί στό δημοτικό σχολεῖο!...

2. Βλ. Ρωμ. 6, 23: «τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος».

3. Εἰς τὴν ἀγία μάρτυρα Θέκλα, PG 50, 745.

Μοῦ ἔλεγαν –δέν εἶναι καινούργιο· εἶναι παλιό–
ὅτι στήν Ἀμερική ὑπάρχει ἓνα παιχνίδι γιά παιδιά, κά-
τι σάν αὐτοκόλλητο, πού γιά νά κολλήσει πρέπει νά
βάλεις καί λίγο σάλιο μέ τό στόμα σου, ὅπως συνηθί-
ζουν πολλοί νά κλείνουν τούς φακέλους. Μέ τήν εὐκαι-
ρία σᾶς λέω ποτέ μή βάζετε στό στόμα σας τούς φακέ-
λους. Λοιπόν, γιά νά κολλήσει αὐτό τό κάτι, πρέπει νά
τό βάλεις στό στόμα σου νά τό σαλιώσεις γιά νά κολ-
λήσει. Ἐκεῖ ὅμως ἔχουν βάλει ἴχνη ναρκωτικοῦ! γιά νά
συνηθίσουν τά μικρά παιδιά στά ναρκωτικά!

Εἶδατε οἱ ἔμποροι τοῦ θανάτου, εἶδατε οἱ ἄνθρω-
ποι τοῦ κολασμένου αὐτοῦ κέρδους, μέχρι ποιοῦ ση-
μείου φθάνουν;... Γι' αὐτό ἄς προσέχουμε πάρα πολύ.
Ἡδονή-ὀδύνη, ἡδονή-θάνατος! Καί σᾶς τονίζω ὅτι
πρῶτα ἔρχεται ὁ θάνατος τῆς ψυχῆς, καί μετά ὁ βιολο-
γικός θάνατος. Καί λέγοντας βιολογικό, δέν ἐννοῶ αὐ-
τόν τόν λεγόμενο φυσικό θάνατο, πού πεθαίνουμε σέ
κάποια μεγάλη ἡλικία στή ζωή μας, ἀλλά τόν πρόωρο
θάνατο.

Δηλαδή, παιδάκι μου, ἔκανες χρήση ναρκωτικῶν;
δέν ξέρω ἂν θά φθάσεις παραπάνω ἀπό τά τριάντα, μέ
τριάντα πέντε σου χρόνια, ἢ σαράντα! Δέν τό ξέρω αὐ-
τό. Θά πεθάνεις· δέν θά ζήσεις!

Εἶναι φοβερό αὐτό· γι' αὐτό λοιπόν ἄς τό ξέρουμε,
γιά νά προσέχουμε.

Σέ ὅλα αὐτά, πού εἶναι μέσα στήν ἀλυσίδα αἰσθή-
σεις-ἡδονή-ὀδύνη, ποιά στάση πρέπει νά κρατήσουμε;
πῶς πρέπει νά σταθοῦμε; Θά ἤθελα νά προσέξτε λοι-
πόν αὐτά πού θά σᾶς πῶ τώρα.

Πρῶτα-πρῶτα, δέν πρέπει νά δίνουμε ἐμπαθῇ ὕλη

στίς αἰσθήσεις μας, παρὰ μόνο ὅ,τι αὐτές χρειάζονται. Νά μάθουμε νά διακρίνουμε τό ἀναγκαῖο ἀπό τό περιττό, καί προπαντός ἀπό τό ἡδονιστικό. Μ' αὐτό ἐννοοῦμε ὅτι θά φᾶμε καί θά πιοῦμε μόνο ἐκεῖνα πού ἔχουμε ἀνάγκη γιά νά συντηρηθοῦμε στή ζωή. Μή πιοῦμε τίποτα παραπέρα ἀπό ἐκεῖνο πού θά μᾶς συντηρήσει. Μή φᾶμε τίποτε περισσότερο ἀπό αὐτό πού θά μᾶς συντηρήσει. Μή μετέλθουμε στή ζωή μας κάτι πού δέν θά εἶχε νά προσθέσει κάτι στή βιολογική μας ζωή, ἀλλά τό ζητᾶμε μόνο καί μόνο γιατί εἶναι γλυκό. Μή τό μετέλθεις αὐτό. Μή δίνουμε τέτοια ὕλη στίς αἰσθήσεις μας, στά μάτια μας, στά αὐτιά μας, στήν ὄσφρησή μας, στή γεύση μας, καί προπαντός στήν τυραννικότατη αἴσθηση τῆς ἀφῆς, ὅπως λέει ὁ ἅγιος Νικόδημος.⁴

Εἶναι πολύ τυραννική ἡ αἴσθηση τῆς ἀφῆς! Χέρια πού ἔμαθαν νά πιάνουν ἐκεῖνα πού δέν πρέπει νά πιάνουν, ξένα σώματα ἢ ὅ,τι ἄλλο, δέν θά μπορέσουν αὐτό τό πάθος νά τό κόψουν ποτέ. Ἔχω δεῖ μεγάλους ἀνθρώπους, ἡλικιωμένους, πού στή ζωή τους ἔδωσαν τροφή, ὕλη στήν αἴσθηση τῆς ἀφῆς, καί δέν μποροῦν πιά νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τό πάθος αὐτό.

Μέ συγχωρεῖτε πού μιλάω ἔτσι. Ἀλλά ἐσεῖς τά μαθαίνετε ἀπ' ἑξῶ, μέ τή σέσουλα τά μαθαίνετε, καί ἐγώ θά διστάσω νά σᾶς τά πῶ;...⁵ Μπαίνουν μερικοί μέσα στά λεωφορεῖα, μέσα στόν συνωστισμό, στά πλήθη, ὅ-

4. Συμβουλευτικὸν Ἑγχειρίδιον, Κεφ. Ζ', Περὶ φυλακῆς τῆς Ἀφῆς· τί εἶναι ἡ ἀφή καὶ ἡ αὐτῆς ἐνέργεια, σ. 96 κ.έ.

5. Βλ. ἱεροῦ Χρυσοστόμου, *Εἰς τὴν Α' Πρὸς Κορινθίους*, PG 61, 320: «Ταῦτα εἰ καὶ σαφέστερον τοῦ δέοντος εἴρηται, μηδεὶς ἐγκαλεῖται· οὐ γὰρ λόγων σεμνότητι καλλωπίζεσθαι βούλομαι, ἀλλὰ ποιῆσαι σεμνοὺς τοὺς ἀκούοντάς».

που είναι, μόνο και μόνο για να άγγιξουν! Γιατί; Έμαθαν, συνήθισαν την αίσθηση της άφης να την ικανοποιούν, άμαρτωλά έννοείται.

Ποτέ μήν επιτρέψετε να σᾶς άγγίξει κανείς άμαρτωλά, καί ποτέ μήν επιτρέψετε τόν έαυτό σας να άγγίξει άμαρτωλά κάποιον άλλον! Προσέχετε πάρα πολύ! Άμαρτωλά είπα· γιατί βεβαίως κάποιον άνθρωπο μπορούμε να τόν χαιρετήσουμε· αυτό δέν είναι άμαρτωλό. Άλλά ᾶς προσέξουμε οποιαδήποτε βάση άμαρτωλότητος, τά αίτια της άμαρτίας.⁶

Γράφει ο άπόστολος Παῦλος: «της σαρκός πρόνοιαν μή ποιήσθε εις έπιθυμίας»⁷. Είδατε τί λέει; της σαρκός πρόνοιαν. Θά φροντίσω τό σῶμα μου· θά ντυθῶ, θά φάω, θά πλυθῶ, θά πιῶ... θά κάνω αυτά πού εἶναι αναγκαῖα, αυτά πού εἶναι πρόνοια της σάρκας· μή μεταβάλω ὅμως τήν πρόνοια, τή φροντίδα της σάρκας, σέ έπιθυμία, γιατί τότε θά πεθάνω· καί πνευματικά, αλλά καί βιολογικά πολλές φορές.

Δεύτερον –έδῶ προσέξτε λιγάκι– να μάθουμε τί ακριβῶς εἶναι ἡ έλευθερία, ὥστε να μή κάνουμε παράχρησή της. Λέμε έλευθερία! Σήμερα ὅλοι πιπιλίζουμε τήν καραμέλα αυτή της έλευθερίας. Καί ὅταν ὁ άλλος θά ἤθελε τάχα να μᾶς δεσμεύσει σέ κάτι, άκόμη καί να μᾶς πεῖ κάτσε να διαβάσεις τά μαθήματα τοῦ σχολείου σου ἢ πηγαινε πλῦσον, ἔλα να φᾶς ἢ πηγαινε για ὕπνο, πράγματα νόμιμα δηλαδή πού μπορούν να μᾶς ποῦν οἱ

6. Πρβλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Δ΄, Μάθημα 46ο*, έκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2020, ὑποσ. 20, σελ. 245.

7. *Ρωμ.* 13, 14.

γονεῖς μας ἢ οἱ δάσκαλοί μας, τότε ἔχουμε πρόχειρο τό ἐπιχειρημά μας ὅτι μᾶς δεσμεύουν τήν ἐλευθερία, ὅτι μᾶς καταπιέζουν ἢ ὅ,τι ἄλλο! Πρέπει λοιπόν νά μάθουμε τί ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἐλευθερία.

Ἔχω διαλέξει μερικά χωρία ἀπό τήν Ἁγία Γραφή γιά νά σᾶς δείξω ποιᾶ ἀκριβῶς εἶναι ἡ σωστή ἔννοια τῆς ἐλευθερίας. Ἀκοῦστε λοιπόν.

Πρῶτον: «*Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθῆσμαι ὑπό τινος*»⁸. Ὅλα μοῦ ἐπιτρέπονται, ἀλλά δέν μέ συμφέρουν ὅλα· ὅλα μοῦ ἐπιτρέπονται, ἀλλά δέν θά ἐξουσιαστῶ ἀπό τίποτα. Τί ὠραῖο αὐτό!... φλάμπουρο ἀληθινῆς ἐλευθερίας!

Μοῦ ἐπιτρέπεται νά πέσω ἀπό τήν ταράτσα τοῦ ἐβδόμου πατώματος τῆς πολυκατοικίας· ποιός μέ ἐμποδίζει; Δίνω ἓνα πῆδημα ἡρωικό καί πέφτω κάτω στόν δρόμο, στήν ἄσφαλτο· μέ συμφέρει ὅμως; Κανείς δέν μέ ἐμποδίζει νά πάω στό φαρμακεῖο νά πάρω ἓνα δηλητήριο καί νά τό πιῶ· μέ συμφέρει; Κανείς δέν θά μέ πίεςε νά πάω στό σχολεῖο, ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι οἱ γονεῖς μου δέν φρόντιζαν γιά μένα ἢ δέν θά εἶχα γονεῖς. Μέ συμφέρει νά μήν πάω στό σχολεῖο; Στή δικαιοδοσία μου εἶναι νά μή θέλω νά μάθω μία τέχνη· μέ συμφέρει; Καί οὕτω καθ' ἑξῆς.

Βλέπουμε λοιπόν ὅτι ὅλα μοῦ ἐπιτρέπονται, ὅλα μπορῶ νά τά κάνω, ἀλλά δέν μέ συμφέρουν ὅλα.

Ἀκοῦστε τώρα πῶς εἶναι τοποθετημένα τά πράγματα στή σύγχρονη ἐποχή. Κρατοῦμε τό πρῶτο μέρος·

8. Α' Κορ. 6, 12.

«πάντα μοι ἔξεστιν», ὅλα μοῦ ἐπιτρέπονται. Ὅμως τὸ δεύτερο μέρος τῆς Ἀγίας Γραφῆς, τὸ «ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει», τὸ ἀποσιωποῦμε.

Ἴσως σᾶς πεῖ κάποιος: Δέν μοῦ ἐπιτρέπεται νά πιῶ ναρκωτικά; Πάω, παίρνω καί πίνω. Σεῖς ὅμως, παιδιά, ἀποκτώντας σαφεῖ ἀντίληψη γιά τήν ἔννοια τῆς ἐλευθερίας, θά τοῦ ἀπαντήσετε: Σοῦ ἐπιτρέπεται μέν, δέν σέ συμφέρει δέ!

Ἐγώ, λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, δέν θά ἐξουσιασθῶ ἀπό τίποτα· ἐγώ θά εἶμαι τὸ ἀφεντικό. Τί θά πεῖ «οὐκ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος»; Κανένα πάθος δέν θά γίνει ἀφεντικό μου. Ἐπὶ παραδείγματι, οἱ κακές συνήθειες. Ξέρετε τί εἶναι ἡ συνήθεια; Εἶναι ἐξουσία πάνω στό σβέρκο μας, πάνω στό κεφάλι μας. Πῶς ξεκινάει ἡ συνήθεια; Αὐτό πού ἔπρεπε νά μήν κάνω, δέν πρόσεξα, τὸ ἔκανα πολλές φορές, ἐνῶ δέν ἔπρεπε, καί τελικά μοῦ ἔγινε συνήθεια. Καί ἡ συνήθεια ἔγινε δευτέρα φύσις,⁹ ὅπως λέγεται, καί δέν μπορῶ εὐκόλα νά ἀπαλλαγῶ ἀπ' αὐτή· εἶμαι κάτω ἀπό τήν ἐξουσία της.

Βλέπετε λοιπόν; ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά εἶναι ἀληθινά ἐλεύθερος· νά μήν εἶναι κάτω ἀπό καμμία ἐξουσία παθῶν.

Ἄλλο χωρίο τῆς Ἀγίας Γραφῆς: «Ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς»¹⁰. Μᾶς ὑπόσχονται ἐλευθερία, ἐνῶ οἱ ἴδιοι εἶναι δοῦλοι τῆς φθορᾶς. Πρόκειται γιά τούς κράχτες τῆς ἐλευθερίας! Δέν ὑπάρχει πῶς εὐκόλο πράγμα ἀπὸ τό νά γίνει κάποιος κράχτης τῆς ἐλευθερίας· νά πεῖ, ἄς

9. Βλ. Αἰσώπου Παροιμίαι, 23.1: «Δευτέρα φύσις συνήθεια».

10. Β' Πέτρ. 2, 19.

ποῦμε, σ' ἐσᾶς: *Τί κάθεσαι καί ἀκούς τούς γονεῖς σου; Τί κάθεσαι καί ἀκούς τούς καθηγητές σου;... Σέ μαντρώνουν, αὐτές τίς ὠραῖες καί ἡλιόλουστες ἡμέρες, σέ τέσσερα ντουβάρια, σέ καρφώνουν ἐκεῖ σέ ἓνα θρανίο, καί σοῦ στύβουν τό μυαλό νά μάθεις γράμματα;... Σήκω φύγε· μὴν πηγαίνεις στό σχολεῖο!... Αὐτοί εἶναι οἱ κράχτες τῆς ἐλευθερίας!*

Ἐπίσης θά σᾶς ποῦν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ὅτι ἡ ἀγνόητα δημιουργεῖ κόμπλεξ, δημιουργεῖ ἀρρώστιες, δημιουργεῖ ἀνικανότητες, δημιουργεῖ δέν ξέρω τί! Αὐτοί εἶναι οἱ κράχτες τῆς ἐλευθερίας. Ἐκεῖνοι πού ἀναφέρονται εἴτε στόν Φροῦδισμό –ξέρετε τί εἶναι ὁ Φροῦδισμός–¹¹ ἐκεῖνοι πού ἀναφέρονται στή θεωρία τῆς ἐξελίξεως, στόν Ὑλισμό καί σέ ὅτιδήποτε ἄλλο, στά συνθήματα τῆς γλυκιᾶς ζωῆς... αὐτοί εἶναι οἱ κράχτες τῆς ἐλευθερίας! Ἰσως σοῦ πεῖ ὁ ἄλλος: *Δέν ὑπάρχει Θεός. Γιατί νά δώσεις λόγο τῶν πράξεών σου στόν Θεό; Ποιῶν πράξεών σου;... ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος κατάγεται ἀπό τόν πίθηκο... ἢ ὅ,τι ἄλλο!*

Αὐτοί εἶναι οἱ κράχτες τῆς ἐλευθερίας. Μὴν τούς ἀκούσετε! Γι' αὐτούς λέει τώρα ὁ ἀπόστολος Πέτρος ὅτι ὑπόσχονται ἐλευθερία, ἀλλά οἱ ἴδιοι εἶναι δοῦλοι τῆς φθορᾶς. *Ἐσύ εἶσαι δοῦλος τῆς φθορᾶς, καί θά ἔλθεις νά μοῦ μιλήσεις ἐσύ γιά ἐλευθερία;... Ἀφοῦ ἐσύ εἶσαι αἰχμάλωτος, ἀφοῦ εἶσαι δοῦλος τῆς ἀνελευθερίας καί τῆς φθορᾶς, πῶς μπορεῖς ἐσύ νά μοῦ μιλάς γιά*

11. Ψυχαναλυτική θεωρία (ἀγγλικά freudism) τοῦ ἐβραϊκῆς καταγωγῆς νευρολόγου-ψυχιάτρου Sigmund Freud, ὑμνητῆ τῆς ἀθεΐας καί τοῦ πανσεξουαλισμοῦ, πού πάντα ἐρμήνευε τίς σκέψεις καί συμπεριφορές τῶν ἀνθρώπων μέ βάση τό γενετήσιο ἔνστικτο.

ἐλευθερία;...

Τρίτο χωρίο: «Μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν»¹². Ἐδῶ τώρα εἶναι ἡ πρόφαση πού ἔχουμε γιὰ νά κάνουμε τὴν ἁμαρτία, τὸ κάλυμμα· δηλαδή τὸ περίβλημα τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι ἡ ἐλευθερία. Δέν ἔχω τὴν ἐλευθερία νά κάνω αὐτό;... Δέν μπορῶ νά πάω σ' ἓναν χορό;... Παιδί μου, θά πάθεις κακό. Μά εἶμαι ἐλεύθερος· γιατί νά μέ δεσμεύσεις;... Ναί. Πρόσεξε ὅμως, διότι χρησιμοποιεῖς ἀπλῶς τὸ κάλυμμα, τὸ πρόσχημα τῆς ἐλευθερίας· στήν πραγματικότητα ὅμως ἀναζητᾷς τὴν ἁμαρτία. Πρόσεξε λοιπόν! Ποτέ μὴν ἔχουμε ὡς ἐπικάλυμμα, ὡς δικαιολογία, τὴν ἐλευθερία.

Ἄλλο χωρίο, τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «Ἑμεῖς ἐπ' ἐλευθερία ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί»¹³. Ἔχει τὴν ἴδια ἔννοια μέ τὸ προηγούμενο χωρίο. Ἐσεῖς, ἀδελφοί, κληθήκατε ἀπὸ τὸν Κύριο γιὰ νά εἴστε ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε δουλεία· ἅς προσέχουμε ὅμως νά μὴν χρησιμοποιοῦμε τὴν ἐλευθερία ὡς πρόφαση γιὰ νά ζοῦμε σύμφωνα μέ τίς ἐπιθυμίες τῆς σαρκας· δέν μᾶς συμφέρει, δέν πρέπει!

Ἄλλο χωρίο: «οὐ δὲ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία»¹⁴. ὅπου εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ εἶναι καί ἡ ἐλευθερία.

Ἀλήθεια, εἶπαμε πολλά γιὰ τὴν ἐλευθερία. Ὅμως θά προσθέσω κάτι, πρὶν τὸ ἀναλύσουμε αὐτό. Δέν πειράζει ἂν κάνω μιὰ παρέκβαση στὸν λόγο μου.

Ἐλευθερία δέν εἶναι νά κάνω ὅ,τι θέλω· δέν εἶναι

12. Α' Πέτρ. 2, 16.

13. Γαλ. 5, 13.

14. Β' Κορ. 3, 17.

ἡ ἐπιλογή ἀνάμεσα στό καλό καί στό κακό. Τό ξαναλέω, δέν εἶναι ἡ ἐπιλογή, ἀλλά ἡ δυνατότητα νά κάνω τό καλό. Θά τό πῶ ἄλλη μία φορά: ἡ ἐλευθερία δέν εἶναι θέμα ἐπιλογῆς!

Ἄν μοῦ πεῖτε ὅτι παίζω μέ τίς λέξεις, *τί θά πεῖ δέν εἶναι θέμα ἐπιλογῆς ἡ ἐλευθερία;* θά σᾶς ἀπαντήσω: Ἄν τό θέμα τῆς ἐλευθερίας ἦταν θέμα ἐπιλογῆς μεταξύ καλοῦ καί κακοῦ, τότε γιατί ὑπάρχει ἡ Κόλαση; Ἐάν ὁ Θεός, ἐπὶ παραδείγματι, μᾶς ἔλεγε *εἶσαι ἐλεύθερος, διάλεξε ὅ,τι θέλεις*, ἐγώ θά ἔλεγα: *Μ' ἀρέσει αὐτό ἢ μ' ἀρέσει ἐκεῖνο, μ' ἀρέσει τό ἄσπρο ἢ μ' ἀρέσει τό μαῦρο.* Ἀλλά, *ἐάν ἐγώ διαλέξω τό μαῦρο, γιατί νά ἔχω Κόλαση; Δέν μοῦ εἶπες νά διαλέξω; Γιατί μέ τιμωρεῖς;*

Ἔτσι, καί μόνη ἡ παρουσία τῆς Κολάσεως δείχνει ὅτι δέν μπορούμε νά μιᾶμε γιά ἐλευθερία ἐπιλογῆς, ἀλλά μόνο γιά δυνατότητα πραγματώσεως τοῦ καλοῦ. Ἄρα πρέπει νά ἔχω τή δυνατότητα, τήν ἱκανότητα νά κάνω τό καλό, καί ὅχι νά ἐπιλέγω ἀνάμεσα στό καλό καί στό κακό.

Θέλετε νά ἀποκτήσετε τό μέτρο τῆς ἐλευθερίας; Θέλετε νά ξέρετε τί ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἐλευθερία; Γιατί ὅσα σᾶς εἶπα, καί ἄλλα τόσα νά ἐπιστρατεύσω, ἢ νά τά γράψουμε σέ ἐφημερίδες, ἢ νά τά κάνουμε φέιγ-βολάν καί νά τά σκορπίσουμε στήν πόλη μας, τί θά πιστεύατε; θά πιστεύατε ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεώς μας, μέ μόνη τήν ἀνάγνωση, θά γίνονταν ἀληθινά ἐλεύθεροι ἄνθρωποι; Δέν τό νομίζω. Τότε τί χρειάζεται; Αὐτό πού λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος· *«οὐ δὲ –τό «οὐ» εἶναι ἀναφορικό, ὅπου– τὸ πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία»*. ὅπου ὑπάρχει τό Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ εἶναι καί ἡ ἐλευ-

θερία· δηλαδή στόν πνευματικό άνθρωπο. Νά γίνουμε πνευματικοί άνθρωποι, γιά νά κατανοήσουμε τήν ἐλευθερία, καί φυσικά νά τή ζήσουμε. Όπου λείπει τό Πνεῦμα τό Ἅγιο, ἐκεῖ δέν ὑπάρχει ἐλευθερία· οὔτε κᾶν μυρωδιά, οὔτε κᾶν ὑποψία ἐλευθερίας... ἀλλά δεσμά καί φθορά καί δουλεία!

Καί τέλος, ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης λέει: «ἐάν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὧντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε»¹⁵. Ἐάν ὁ «υἱός» σᾶς ἐλευθερώσει, θά εἴστε πραγματικά ἐλεύθεροι. Ποίος εἶναι ὁ «υἱός»; ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱός τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἀλλά ἀπό τί μᾶς ἐλευθερώνει ὁ Χριστός; Μᾶς ἐλευθερώνει καί ἀπό ἡθικά, ἀλλά καί ἀπό ὄντολογικά θέματα. Θά σᾶς πῶ μερικά ἡθικά: εἶναι ὅλα τά πάθη· σέ θέλει ἅγιο ὁ Χριστός, καί σέ ἐλευθερώνει, ἀπό ἡθικῆς πλευρᾶς. Νά πῶ καί μερικά ὄντολογικά –τί μερικά; ὄντολογικό μόνο ἓνα εἶναι– μᾶς ἐλευθερώνει, παιδιά, ἀπό τή φθορά τοῦ θανάτου· θά ἀναστηθοῦμε *εἰς ζωὴν αἰώνιον*. Καί πράγματι μόνο ὁ «υἱός» μπορεῖ νά μᾶς ἐλευθερώσει· κανεὶς ἄλλος.

Τί δυστυχία... Πόσων κλαυθμῶν καί ὀδυρμῶν ἄξι-οι εἶναι οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἀφήνουν τόν Ἰησοῦ Χριστό καί πηγαίνουν –ποῦ;– στό χάος, στό τίποτα!... Παιδιά, μὴν ἀφήσουμε ποτέ τόν Ἰησοῦ Χριστό! εἶναι ἐκεῖνος πού μᾶς ἐλευθερώνει καί ἡθικά καί ὄντολογικά, ὅπως σᾶς ἐξήγησα.

Ἐπανερχομαι στή στάση πού πρέπει νά κρατήσουμε ἔναντι τῶν αἰσθήσεων. Ἐνα τρίτο πού πρέπει νά κάνουμε εἶναι νά ἀναπτύξουμε πνευματική ζωή. Δέν

15. Ἰωάν. 8, 36.

μπορούμε ἀλλιῶς νά ξεφύγουμε ἀπό ἐκείνη τήν φοβερή ἄλυσίδα, αἰσθήσεις-ἡδονή-ὀδύνη, ἂν δέν ἀναπτύξουμε πνευματική ζωή.

Καί τέταρτον, πρέπει νά καλλιιεργήσουμε τίς πνευματικές ἡδονές. Ποιές εἶναι αὐτές; Σᾶς βεβαιώνω μόνο τοῦτο: εἶναι ἀληθινά ἡδονές! Καί ἂν εἶχα τή δυνατότητα νά σᾶς πῶ πιό πολλά, θά σᾶς μιλοῦσα ὅπως μιλάει ὁ ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σύρος πάνω στό σημεῖο αὐτό.¹⁶ Ἀλλά θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά μήν σᾶς πῶ τίποτα περισσότερο, παρὰ μόνο ὅτι ἀληθινή χαρά καί εὐχαρίστηση, ἀληθινή τρυφή, ἀληθινή ἀπόλαυση, εἶναι ὅταν κανεῖς μελετάει τήν Κτίση καί τήν Ἀγία Γραφή!

Ὅταν μελετᾷς τήν κτίση, ὅταν γίνεσαι ἕνας ἐπιστήμων τρόπον τινά –ὄχι ἐπιστήμων μέ τήν ἔννοια ὅτι πηγαίνει στό πανεπιστήμιο, ἀλλά μέ τήν ἔννοια ὅτι εἶσαι παρατηρητικός– ὅταν παρατηρεῖς ὅτιδῆποτε ὑπάρχει στήν κτίση –προσέξτε: ὅτιδῆποτε ὑπάρχει!–, ὅταν παρατηρεῖς τά φαινόμενα τῆς φύσεως, παρατηρεῖς τά

16. «Ὅταν ἐν καιρῷ μακρῷ ἐν τῷ σῶ κελλίῳ ἐν ἔργοις κόπου καί φυλακῆς τῶν κρυπτῶν καί τῇ συστολῇ τῶν αἰσθήσεων ἐκ πάσης ἀπαντήσεως ἐπισκιάσῃ σοι ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας, πρῶτον μὲν ἀπαντᾷς χαρᾷ τῇ ἐκτὸς αἰτίας κατακρατούσῃ ἐν καιρῷ καί καιρῷ ἐν τῇ ψυχῇ σου, καί τότε ἀνοίγονται οἱ ὀφθαλμοί σου τοῦ ἰδεῖν τὴν ἰσχὺν τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ καί τὸ κάλλος τῶν κτισμάτων κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθαρότητός σου. Καί ὅταν ὁ νοῦς ὀδηγηθῇ ἐν θαύματι τῆς θεωρίας ταύτης, τότε καί ἡ νύξ καί ἡ ἡμέρα ἐν ἔσται αὐτῷ ἐν τοῖς θαύμασι τοῖς ἐνδόξοις τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. Καί ἐντεῦθεν κλέπεται ἐξ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἡ αἴσθησις τῶν παθῶν ἐν τῇ ἡδονῇ τῆς θεωρίας ταύτης. Καί ἐν αὐτῇ εἰσέρχεται εἰς τοὺς δύο βαθμοὺς τῶν ἀποκαλύψεων τῶν νοητῶν, τοὺς ὄντας ἐν τῇ τάξει τῇ μετὰ ταύτην, ἐκ τῆς καθαρότητος καί ἐπάνω.» (Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν, ΕΠΕ 8Γ, Ἐπιστολή Γ', 18, σσ. 334-336)

όντα, είτε τά ἄψυχα –τά ἄζωικά– είτε τά ζωικά –τό φυτικό καί τό ζωικό βασίλειο– είτε ἀκόμα καί τήν νεκρή ὕλη, ὅταν παρατηρεῖς καί προσέχεις καί ἐρευνᾷς καί μελετᾷς, ξέρετε τί χαρά καί τί εὐχαρίστηση δίνει;...

Ἐγώ, παιδιά, θά σᾶς ἔλεγα νά στραφεῖτε πρός αὐτές τίς πνευματικές ἡδονές! Ἕνας ἄνθρωπος, ὅταν ἔχει νά ἀσχοληθεῖ μέ τέτοια θέματα, δέν κάθεται νά ἀσχοληθεῖ μέ τίς ἡδονές τοῦ κόσμου τούτου. Γι' αὐτό σήμερα οἱ νέοι μας εἶναι φτωχοί, ἔχουν φτωχύνει, ἔχουν ἀδειάσει· νομίζουν ὅτι ἡ χαρά καί ἡ εὐτυχία –χαρά βέβαια ἐπιφανειακά· ἔτσι τή λένε, καταχρηστικά– καί ἡ μοναδική πηγὴ ἡδονῶν εἶναι σ' αὐτά πού προσφέρουν τά κέντρα διασκέδασεως καί τά λοιπά! Σᾶς βεβαιώνω ἄλλη μία φορά: αὐτός πού ἀσχολεῖται μέ τή Δημιουργία θεωρεῖ *σκύβαλα*¹⁷, τιποτένια, χαμερπῇ ὅλα ἐκεῖνα πού προσφέρουν οἱ ἡδονές τοῦ κόσμου τούτου.

Καί τό ἄλλο στοιχεῖο τρυφῆς, παιδιά, εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή. Ὅταν κανεῖς ἀρχίσει νά μελετᾷ τόν λόγο τοῦ Θεοῦ, νά μελετᾷ ὅμως ἐπισταμένα, καί ἀρχίσει νά βλέπει πῶς πραγματώθηκαν καί πραγματώνονται οἱ προφητεῖες, ἐκεῖνο τό σύμπλεγμα θά λέγαμε τῶν περιπτώσεων τῆς ἀγάπης καί τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ μέσα στόν λόγο Του, ὅταν αὐτά τά πράγματα ἀρχίσει νά τά μελετᾷ καί νά τά βλέπει καί νά τά ἐξιχνιάζει, σᾶς βεβαιώνω πὼς νιώθει ἀληθινὴ ἡδονή! τόση, πού νά ἀναφωνεῖ: *Τί ὠραῖα πράγματα!...* Ἄν κάποιος μποροῦσε νά τόν ἀκούει ἀπό μιὰ κλειδαρότρυπα, θά τόν ἄκουγε νά τό λέει αὐτό καί δυνατά, γιατί δέν μπορεῖ νά τό πεῖ μόνο

17. Πρβλ. Φιλip. 3, 8.

ἀπό μέσα του, θέλει νά τό ἀκούσουν καί τ' αὐτιά του:
Τί ὠραῖα πράγματα!... Τί σοφά πράγματα!... Τί θαυ-
μάσια πράγματα!... Ποιά ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ!...

Αὐτές εἶναι οἱ πνευματικές ἡδονές, παιδιά, πού
 ἀντισταθμίζουν τίς ἄλλες ἡδονές, τῶν αἰσθήσεων, τῆς
 παρουσίας ζωῆς, πού εἶναι θανατηφόρες, ἐνῶ οἱ ἡδονές
 οἱ πνευματικές δίνουν ζωή.

Καί τώρα μπαίνουμε σ' ἓνα καινούργιο κεφάλαιο,
 πάντα ὅμως βρισκόμενοι πρό τοῦ δένδρου τῆς γνώσε-
 ως τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ, ἐρμηνεύοντας τό ἴδιο χω-
 ρίο, τή στιγμή πού ἡ Εὐα στάθηκε μπροστά στούς καρ-
 πούς τοῦ δένδρου καί ἄπλωσε τό χέρι της γιά νά φάει,
 ἀφοῦ πείστηκε ἀπό τόν διάβολο ὅτι ἔτσι ἔπρεπε νά κά-
 νει. Ἔτσι, μιλήσαμε γιά τήν περιέργεια, γιά τίς ἐμπα-
 θεῖς αἰσθήσεις, γιά τήν ἡδονή, γιά τήν ὀδύνη, καί τώρα
 ἐρχόμαστε σ' ἓνα καινούργιο θέμα· γιά τήν ἐπιτέλεση
 τοῦ ἰδίου θελήματος. Παρακαλῶ, προσέξτε.

Ὅταν οἱ πρωτόπλαστοι στάθηκαν μπροστά στό
 δένδρο τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ, ἔπαι-
 ξαν κορώνα-γράμματα ἓνα θέμα: *Ποιό θέλημα θά*
πρέπει νά ἀκολουθήσουμε; αὐτό πού μᾶς εἶπε ὁ Θεός
ἢ αὐτό πού θέλουμε ἐμεῖς; Ἐριξαν λοιπόν κορώνα-
 γράμματα τό θέμα, καί ἔπεσε γράμματα... δηλαδή, θά
 παραμερίζουμε τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, καί θά ἀκολου-
 θήσουμε τό θέλημα τό δικό μας. Ἔτσι, παιδιά, μπῆκε
 τό ἴδιον θέλημα.

Ἰδιον σημαίνει τό δικό μου· αὐτό πού θέλω ἐγώ.
 Αὐτό πού θέλω ἐγώ, ἀνεξάρτητα ἂν τό θέλει ἢ δέν τό
 θέλει ὁ Θεός! Θά ἔλεγα –καί ἴσως φαίνεται παράξενο
 ἐκ πρώτης ὄψεως– ὅτι μπορεῖ ἐκεῖνο πού θέλω νά τό

θέλει καὶ ὁ Θεός· ὅμως δὲν τό κάνω γιατί τό θέλει καὶ ὁ Θεός, ἀλλά γιατί τό θέλω ἐγώ. Τότε πιά δὲν ἔχει καμμία ἀξία, ἀφοῦ στήν πραγματικότητα ἀκολουθοῦμε τό ἴδιον θέλημα. Θά σᾶς πῶ ἓνα παράδειγμα.

Ὁ Θεός λέει νά νηστεύουμε ὁρισμένες ἡμέρες καὶ βάζει ὅρια, ἀπό ὅῃ ἕως ἐκεῖ. Ἐσύ λές: *Θέλω νά νηστεύω, γιά νά κάνω σιλουέτα, γιά νά ἔχω ὑγεία σώματος· νά μήν τρώω κρέας, νά μήν τρώω λιπαρά· νά τρώω ἀπό τό φυτικό βασίλειο μόνο.* Πρόσεξε· αὐτό πού κάνεις μπορεῖ νά συμπίπτει μέ τή νηστεία πού λέει ὁ Θεός· ὅμως αὐτό δὲν τό κάνεις ἐπειδή τό θέλει ὁ Θεός, ἀλλά γιατί τό θέλεις ἐσύ. Συνεπῶς, τί εἶναι τό ἴδιον θέλημα; Τό ἴδιον θέλημα εἶναι ὅταν ἀκολουθῷ ἐκεῖνο πού θέλω ἐγώ, καὶ ὅχι ἐκεῖνο πού θέλει ὁ Θεός.

Τό ἴδιον θέλημα, παιδιά, ἐκφράζεται ὡς ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀρρώστιας τῆς προσωπικότητος πού λέγεται ἐγωισμός. Ὅπως θά ξέρετε, τό ἐγώ συνιστᾷ τήν προσωπικότητα. Ὅταν λέμε ἐγώ, σημαίνει ὅτι ἔχω ἐπίγνωση τοῦ ἴδιου τοῦ προσώπου μου, αὐτοῦ πού συνιστᾷ τό πρόσωπό μου, τῆς ἴδιας μου τῆς ὑπάρξεως.

Μάλιστα ὁ Θεός λέει: *«σχολάσατε καὶ γνῶτε ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεός»*¹⁸, δηλαδή σταματήστε τίς ἀσχολίες σας καὶ μάθετε, ἀκοῦστε, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεός, ἐγώ εἰμαι ὁ Κύριος. Τί λέει ὁ Θεός στόν Μωυσή; *«Εγώ εἰμι ὁ Θεός Ἀβραάμ...»*¹⁹ καὶ τά λοιπά, *ἐγώ εἰμαι.* Ὁ Χριστός τί εἶπε; *«Εγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»*²⁰, *ἐγώ εἰμαι.* Τό *εἰμαι* ἐκφράζει ὑπαρξη, ἐνῶ τό *ἐγώ* ἐκφράζει συνείδη-

18. Ψαλμ. 45, 11.

19. Γέν. 26, 24, 28, 13.

20. Ἰωάν. 8, 12.

ση, ἤ, καλύτερα, αὐτοσυνείδηση τῆς ὑπάρξεως. Διότι καί ἡ γάτα μου ὑπάρχει· ποτέ ὅμως ἡ γάτα δέν θά πεῖ *ἐγὼ εἶμαι*. Ἡ γάτα ἀπολαμβάνει τὴ ζωὴ· κάνει μερικές ἐξυπνάδες θά λέγαμε, τίς ὁποῖες θαυμάζουμε. Δέν ἔχει ὅμως αὐτογνωσία τῆς ὑπάρξεώς της. Μόνο τὰ λογικά ὄντα ἔχουν αὐτογνωσία.

Συνεπῶς ὁ ἄνθρωπος διαθέτει *ἐγὼ*· τό ζῶο δέν διαθέτει *ἐγὼ*. Καί διαθέτει ὁ ἄνθρωπος τό *ἐγὼ*, γιατί ὁ Θεός διαθέτει *ἐγὼ*. Τί εἶπαμε; «*Εγὼ εἶμι*» λέει ὁ Θεός· *ἐγὼ εἶμαι*. Τό *ἐγὼ* λοιπόν εἶναι ἡ καρδιά τῆς προσωπικότητος. Ἀλλά ἀπὸ τὴ στιγμή πού ὁ ἄνθρωπος διάλεξε τό δικό του τό θέλημα, τότε ἀμέσως μπῆκε μιά ἀρρώστια, ἡ ὁποία συνοδεύει κάθε ἄνθρωπο πού γεννιέται· εἶναι ἡ ἀρρώστια τῆς προσωπικότητος, ἡ ἀρρώστια τοῦ *ἐγὼ*, πού λέγεται *ἐγωισμός*. Ὅπως λέμε *καρδιά* καί *καρδιοπάθεια*, ὅπως λέμε *ἥπαρ* καί *ἥπατίτιδα*, ἔτσι λέμε καί *ἐγὼ* καί *ἐγωισμός*. Εἶναι ἀρρώστια, παιδιά, ὁ *ἐγωισμός*. Ὅχι τό *ἐγὼ*· ὁ *ἐγωισμός* εἶναι ἀρρώστια.

Ὁ *ἐγωισμός* λοιπόν μπῆκε στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων δυστυχῶς κληρονομικά, γιατί ὁ ἄνθρωπος ἀκολούθησε τό θέλημα τό δικό του.

Τό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή τό *ἴδιον θέλημα*, στρέφεται ἐναντίον ὅχι μόνο τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί ἐναντίον τοῦ θελήματος τῶν συνανθρώπων, δηλαδή τῶν γονέων, τῶν πρεσβυτέρων, τῶν διδασκάλων, τῶν σοφῶν καί οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ὅταν μοῦ λένε οἱ γονεῖς μου *κάνε αὐτό*, καί ἐγὼ λέω *ὄχι, θά κάνω αὐτό πού θέλω ἐγὼ*, αὐτό σημαίνει ὅτι ἀκολουθῶ τό *ἴδιον θέλημα*. Ἐναντι τίνος; Ἐναντι τῶν γονέων μου, ἢ ἀκόμη ἐναντι τῶν δασκάλων μου –

ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ δάσκαλος, ὅταν μοῦ λέει ὁ δάσκαλος αὐτό θά γράψεις, αὐτό θά διαβάσεις, καί ἐγώ λέω ὄχι, αὐτό πού θέλω ἐγώ θά κάνω— ἢ ἐναντίον τῆς σοφίας ἐνός σοφοῦ, καί οὕτω καθ' ἑξῆς.

Βλέπετε λοιπόν ὅτι τό ἴδιον θέλημα στρέφεται καί ἐναντίον τοῦ θελήματος τῶν ἀνθρώπων πού μᾶς περιστοιχίζουν, καί πού θά ἔπρεπε νά προσέχουμε αὐτό πού μᾶς λένε.

Ἀκόμη, ὅταν πιεζόμαστε ἀπό τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ ἢ ἀπό τοὺς νόμους ἄλλων ἀνθρώπων πού βρίσκονται σέ μία ἐξουσία, καί μάλιστα ἀναγκάζομαστε νά κάνουμε αὐτό πού λένε, μή ἀφήνοντάς μας περιθώρια ἐπιλογῆς, καί ἐμεῖς κάνουμε τό δικό μας θέλημα, τότε, παιδιά, παρατηρεῖται —παρακαλῶ, προσέξτε αὐτό τό σημεῖο πάρα πολύ— τό φαινόμενο τῆς ἀντιδράσεως, τό αἶσθημα τῆς καταπιέσεως, ἡ σκλήρυνση τῆς προσωπικότητος, καί, ὄχι σπάνια, παρατηροῦνται φαινόμενα νευροψυχικῶν διαταραχῶν!

Δέν νομίζετε ὅμως ὅτι αὐτά τά σημεῖα θά ἔπρεπε νά ἀναλυθοῦν κάπως περισσότερο, γιά νά ἀποκτήσουμε μία καλύτερη γνώση καί νά προσέχουμε;

Ἀλλά ἐπειδή, παιδιά, πέρασε ἡ ὥρα μας, πρῶτα ὁ Θεός θά συνεχίσουμε τήν ἐρχόμενη Κυριακή.

Κυριακή, 28 Ὀκτωβρίου 1984